

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2022

Vojtěch Mrklas

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Vysvětlení pozice ČR vůči de facto státům v zamrzlých
konfliktech na případu Taiwanu**

Bakalářská práce

Autor práce: Vojtěch Mrklas

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: Mgr. Jan Ludvík, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.4.2022

Vojtěch Mrklas

Bibliografický záznam

MRKLAS, Vojtěch. *Vysvětlení pozice ČR vůči de facto státům v zamrzlých konfliktech na případu Taiwanu*. Praha, 2022. 56 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Ludvík Ph.D.

Rozsah práce: 36 stránek, 10 071 slov, 69 706 znaků vč. mezer

Abstrakt

Tato práce se věnuje pozici České republiky vůči de facto státům v zamrzlých konfliktech dle jejich rozšířeného pojetí. Práce rozděluje de facto státy do tří kategorií dle charakteru této pozice a Taiwan je identifikován jako jediný člen pozitivně vnímané kategorie. Cílem práce je zjistit, z jakého důvodu je pozice České republiky vůči Taiwanu odlišná od pozice vůči ostatním de facto státům v zamrzlých konfliktech. Konkrétně se práce zabývá pozitivním vnímáním Taiwanu v ČR a dynamice vzájemných vztahů obou aktérů. Práce nejprve odůvodňuje celkovou odlišnost Taiwanu od ostatních de facto států a poté zdůvodňuje sbližování ČR a Taiwanu. Za hlavní faktory, které stojí za sbližováním aktérů, jsou identifikovány hodnotová politika Václava Havla, asertivní diplomacie Taiwanu a sjednocení vnímání Taiwanu a protičínské politiky v tuzemském diskurzu. Práce také upozorňuje na absenci přímého vlivu ekonomických vztahů na dynamiku vzájemných vztahů a na nepodstatnost konceptu zamrzlých konfliktů na vzájemné vnímání obou aktérů.

Abstract

This thesis focuses on the position of the Czech Republic vis-à-vis de facto states in the extended concept of frozen conflicts. The thesis divides de facto states into three categories according to the nature of this position and Taiwan is identified as the only member of the positively perceived category. The aim of the thesis is to find out why the position of the Czech Republic towards Taiwan is different from that towards other de facto states in frozen conflicts. Specifically, the thesis examines the positive perception of Taiwan in the Czech Republic and the dynamics of the relationship between the two actors. The thesis first justifies the overall distinctiveness of Taiwan from other de facto states and then justifies the rapprochement between the Czech Republic and Taiwan. Václav Havel's value politics, Taiwan's assertive diplomacy, and the unified perception of Taiwan and anti-China policies in domestic discourse are identified as the main factors behind the actors' rapprochement. The paper also highlights the lack of direct influence of economic relations on the dynamics of mutual relations and the irrelevance of the concept of frozen conflicts on the mutual perception of both actors.

Klíčová slova

zamrzlé konflikty, de facto státy, zahraniční politika ČR, Česko-Tchajwanské vztahy,

Keywords

frozen conflicts, de facto states, foreign policy of the Czech Republic, Czech Republic-Taiwan relations

Title/název práce

Explanation of Czech Republic's Position Towards the De Facto States in Frozen Conflicts
a Case of Taiwan

Vysvětlení pozice ČR vůči de facto státům v zamrzlých konfliktech na případu Taiwanu

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Janu Ludvíkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a poskytnutí jeho času. Dále bych chtěl poděkovat všem konzultovaným v rámci této práce, a v neposlední řadě také mé rodině a přátelům.

Obsah

Úvod	1
1. Shrnutí literatury	4
1.1. Rozšířené pojetí Zamrzlých konfliktů	4
1.2. ČR a zamrzlé konflikty	6
1.3. Irelevantní státy a Západní Sahara	9
1.4. Taiwan v mezinárodním systému	10
1.5. První sblížení států	12
1.6. Vztahy Taiwanu a ČR v posledních letech	13
1.7. Vztahy ČR s Čínou	15
2. Metodologie	17
2.1. Cíl práce a pracovní hypotézy	17
2.2. Výzkum	20
3. Výzkumná část	23
3.1. Potvrzení základních vztahů	23
3.2. Odlišnost Taiwanu	24
3.3. Pracovní hypotézy	25
3.4. Alternativní důvody pro pozitivitu ve vztahu	31
3.5. Zamrzlý konflikt a jeho promítnutí	32
4. Závěr	34
5. Summary	37
Použitá literatura	40

Úvod

Zamrzlé konflikty jsou moderním pojmem v mezinárodních vztazích, který je nejčastěji spojován se spornými územími, která vznikla v návaznosti na rozpad Sovětského svazu za východní hranicí Evropské unie. Tato práce se kromě těchto standardně zkoumaných teritorií zabývá pozicí České republiky vůči Taiwanu a dalším aktérům, kteří jsou dle definice autorů Ludvíka a Smetany také účastníky zamrzlých konfliktů, a podobně jako zmíněná postsovětská území navíc nejsou Českou republikou oficiálně uznána. Do této kategorie tedy patří Taiwan, Abcházie, Jižní Osetie, Náhorní Karabach, Podněstří, Západní Sahara, Mindanao, Karen State a Kachin State.

Jak už bylo zmíněno, všechny výše uvedené entity postrádají oficiální uznání České republiky a zároveň jsou aktéry zamrzlého konfliktu proti naopak uznaným státům. Při bližším pohledu na stránky ministerstva zahraničí se dá velmi zřetelně vyčíst pozice České republiky vůči de facto státům v blízkosti východní hranice Evropské unie. Všichni aktéři postsovětské skupiny, kterými jsou Abcházie, Jižní Osetie, Náhorní Karabach a Podněstří, jsou na stránkách popsáni negativně. V případě Abcházie, Jižní Osetie a Podněstří jde přímo o zmínku o uplatňování politiky územní celistvosti mateřských států, která jasně prokazuje naši náklonost stranám suverénních států v těchto konfliktech. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2008, Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2006a) Náhorní Karabach je pak zmíněn v rámci neuznání platnosti tamních voleb a na stránkách je také přímo vyjádřeno neuznávání samostatnosti tohoto území. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2006b) Podobnou realitu lze nalézt v případě Západní Sahary, jejíž zmínka je sice rozpolcenější, ale uznání tamní exilové vlády je také přímo odmítnuto. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR nedatováno) Zmíněná území v oblasti jižní Asie, kterými jsou Mindanao, Karen a Kachin State, pak nejsou mimo poskytování humanitární pomoci v rámci enviromentálních katastrof na jejich teritoriu zmíněny vůbec. Je zřejmé, že tito aktéři nejsou pro Českou republiku relevantní.

Taiwan je v tomto ohledu zcela odlišný případ. Charakter jeho zmínek je nápadně podobný standardně uznávaným státům, a dokonce nechybí ani zařazení subdomény Tchajpejské kulturní a hospodářské kanceláře podobně, jako je zvykem

u ambasad suverénních států.¹ Na stránkách dokonce není zmíněna politika územní celistvosti Číny, která pro Taiwan v rámci zamrzlého konfliktu představuje protivníka a zároveň mateřský stát. Není zde k nalezení ani zmínka o neuznávání suverenity. Pozice ČR je tedy odlišná.

Charakter zmínky na oficiálních stránkách ministerstva pak není jediným ukazatelem této odlišnosti. Na žádné z území s výjimkou Taiwanu také nebyla vedena oficiální návštěva ústavního činitele republiky. Cesta předsedy senátu Miloše Vystrčila z jara roku 2020 přitom byla pouhým završením sblížení, na kterém se podílel také například Pražský magistrát. V tuzemském diskurzu o ostrovním státu je zcela jasně identifikovatelný proud pozitivního vnímání Taiwanu, který v posledních několika letech narůstal, až vyvrcholil v rámci již zmíněné cesty a v událostech po ní. Nic podobného v rámci postsovětských teritorií neexistuje a Západní Sahara a ostatní de facto státy v tomto ohledu až příliš unikají zájmu veřejného mínění. Vláda Petra Fialy také přímo ve svém programovém prohlášení zmiňuje prohlubování spolupráce s Taiwanem, jako demokratickým partnerem v indo-pacifické oblasti. (Vláda České republiky 2022) Režim na ostrovním státu je tedy v podstatě outlierem v rámci vnímání neuznaných států v zamrzlých konfliktech.

Taiwan je přitom z geopolitického hlediska velmi zvláštní entitou. Existence tamního režimu – Čínské republiky je do značné míry upoutána na vztah Číny a Spojených států, které jsou jeho patronem. Nelze však s jistotou říct, zda pozitivní vnímání Taiwanu a snaha o spolupráci ze strany tuzemských politiků nějak přímo ovlivňuje vztah ČR s jejím nejvýznamnějším spojencem. Přímo proti této tezi pak hovoří fakt, že v Čechách aktuálně chybí zaplnění na pozici velvyslance USA navzdory výraznému sblížení s Taiwanem. Vztah s Čínou je pak z důvodu této volby prokazatelně horší. Zdá se tedy nutné si položit otázku, z jakého důvodu je ČR ochotna se s Taiwanem sblížovat a jaké konkrétní důvody ji k tomu vedou.

Cílem této práce je zjistit, z jakého důvodu je pozice ČR vůči Taiwanu odlišná od ostatních de facto států v zamrzlých konfliktech. Práce identifikuje rozdíly vztahů ČR s Taiwanem a ostatními de facto státy. Zaměřuje se na konkrétní důvody pro

¹ <https://www.mzv.cz/taipei/en/index.html>

odlišnost tohoto vztahu a důvody vysvětlující pozitivní vnímání Taiwanu v ČR a z hlediska tuzemské zahraniční politiky. Pracuje přitom s několika základními možnostmi vysvětlení. Bere v potaz ekonomické vztahy a investice ostrovního státu, hodnotovou blízkost obou celků, i již zmíněný geopolitický pohled a vliv Spojených států, či snahu se zavděčit hegemónovi ze strany České republiky. Tato práce se věnuje těmto vysvětlením, přidává další možné důvody a vytváří tak systematický rozbor faktorů vedoucích k pozitivnímu vztahu mezi ČR a Taiwanem v kontextu dynamiky vzájemných vztahů obou aktérů. Zároveň poskytuje neobvyklý pohled na tři typy de facto států, které se účastní zamrzlých konfliktů dle jejich rekonceptualizovaného pojetí a na pozici ČR vůči těmto entitám, včetně jejího zdůvodnění.

V práci je nejprve provedena literární rešerše, která se zaměřuje na relevantní literaturu a předkládá kontext k ohraničení samotného výzkumu. Následující kapitola se věnuje metodologii výzkumu, představuje jeho průběh, pracovní hypotézy a respondenty konzultované v rámci výzkumu. Výstupy z konzultací, jejich zpracování, argumentace v rámci výzkumu a diskuze o hypotézách jsou předmětem výzkumné části a na závěr jsou shrnuty výsledky, ke kterým práce dochází a též dochází k jejich zasazení do kontextu relevantní literatury.

1. Shrnutí literatury

Tato práce navazuje na několik proudů existující literatury. Prvním z nich je literatura věnující se zamrzlým konfliktům, jejich nejběžnějšímu i rozšířenému pojetí a de facto státům v nich mimo samotný Taiwan. Druhý proud literatury se zaměřuje převážně na analýzu zahraničních politik České republiky a také Evropské unie nejen v otázce zamrzlých konfliktů. Zbytek literatury se zabývá buďto vztahy České republiky s Taiwanem, nebo přímo Taiwanu, případně pak vztahům ČR s Čínskou lidovou republikou.

1.1. Rozšířené pojetí Zamrzlých konfliktů

Zamrzlé konflikty jsou moderním pojmem, který v posledních 30 letech získal pozornost mnoha akademiků i politických činitelů v oblasti mezinárodních vztahů. (Smetana a Ludvík, 2019, s. 1) Nejčastěji je tento pojem používán pro popis konfliktů mezi suverénními mateřskými státy a separatistickými de facto státy v postsovětském prostoru. Jedná se o vyjádření skutečnosti, že mezi danými stranami již neprobíhá násilí, ale problém stále nebyl dostatečně vyřešen a násilí tak může takřka kdykoliv znovu pokračovat. Celkově ale tento koncept není v akademické sféře doposud jednoznačně ukotvený.

Dobrou ukázkou tohoto faktu je například analýza literatury spojené se zamrzlými konflikty od Thomase D. Granta (2017, s. 376), jenž shrnuje, že akademici se doposud nevěnovali legálnímu ohraničení termínu a ani mezinárodní aktéři se prozatím neshodli na jedné legální definici zamrzlých konfliktů. Grant také dodává, že většina zmínek zamrzlých konfliktů se věnuje situacím u konkrétních tří států: Moldavska, Gruzie a Azerbajdžánu, které zároveň tímto způsobem své konflikty označují samy.

Literatura se tak částečně vyhýbá otázce, zda koncept ponechat jako označení specifických situací postsovětských de facto států, nebo konceptualizovat jako širší pojem, vytvořený na bázi popsání těchto případů, a případně rozšířený o další

podobné situace. Samotných pokusů o definování zamrzlých konfliktů je poskrovnu. Jedním z nich je zmínka Mary Alice C Clancy a Johna Naglea (2009, s. 14), kteří popisují zamrzlé konflikty jako etnicko-politické konflikty o secesi, které způsobily vznik mezinárodně neuznaného de facto režimu, neuznaného ani původním státem. Tato konkrétní „definice“ však vychází z popisu autora Ghia Nodii (2004, s. 1), který tímto způsobem pouze charakterizuje konkrétní případy konfliktů na Kypru, s Podněstřím a s Abcházíí. Již zmíněný Grant (2007) po rešerši existujících zmínek konfliktů navazuje snahou o vytvoření definice, která však také vychází pouze ze základních 4 postsovětských teritorií (v tomto případě totožných s těmi, kterým se věnuje i tato práce).

Termín zamrzlý konflikt však v literatuře není spojován pouze s postsovětským prostorem. Valery Perry (2008, s. 36) například ve své práci *At Cross Purposes? Democratization and Peace Implementation Strategies in Bosnia and Herzegovina's Frozen Conflict*, věnující se zvláštnímu případu Bosny a Hercegoviny po Daytonské dohodě, uvádí poměrně širokou charakteristiku zamrzlých konfliktů jako situací, kde: „*Násilí ustalo, ale základní zájmy dříve válčících stran nebyly zmírněny ani řešeny.*“

Pro tuto práci je však klíčovým příspěvkem práce autorů Smetany a Jana Ludvíka (2018, s. 4), kteří ve svém článku *Between war and peace: a dynamic reconceptualization of "frozen conflicts"*, poukazují na zájem diplomatů a policy makerů o toto téma stejně tak, jako na jeho častou postsovětskou afiliaci. Z tohoto důvodu tedy přicházejí s novou definicí zamrzlých konfliktů, která umožňuje pod koncept přidat další konflikty s podobně nevyřešeným statusem a kterou využívá i tato práce. Zamrzlý konflikt tak definují jako: „*vleklý, poválečný konfliktní proces, charakterizovaný absencí stabilního míru mezi zneprátenými stranami. V zamrzlých konfliktech zůstávají základní problémy mezi zneprátenými stranami nevyřešeny, spor je v popředí vzájemných vztahů a hrozí hrozba obnovení násilí. Konflikt je i nadále velmi výrazný v domácích diskurzu politickém i diskurzu běžné populace.*“ (Smetana a Ludvík, 2018, s. 4)

Rekonceptualizace Smetany s Ludvíkem částečně navazuje na širší pojetí

zamrzlých konfliktů, které ve své práci využívají Dembinská a Campana. Jejich článek *Frozen Conflicts and Internal Dynamics of De Facto States: Perspectives and Directions for Research* navíc, jak je patrné z jeho názvu, zároveň téma zamrzlých konfliktů spojuje s konceptem de facto států. Autorky upozorňují na fakt, že de facto státy v zamrzlých konfliktech jsou často relativně efektivními politickými entitami a mnoho z nich je dlouhodobě schopno existovat navzdory své závislosti na patronských státech a dalším problémům spojeným s jejich statutem. (Dembinská a Campana, 2017, s. 255) Nina Caspersen zase upozorňuje na tendence těchto území své separatistické snahy odůvodnit i právě prokázáním vlastní schopnosti existovat, vedle klasického principu sebeurčení. (Caspersen, 2008, s. 114)

Je tak zřejmé, že tyto útvary postupně získávají větší sebevědomí, což je společně s již zmíněnou schopností existence navzdory neuznanému statusu jedním z důvodů, proč je vhodné se jim věnovat. Tato práce částečně navazuje na návrh autorky Dembinské a Campany k budoucímu výzkumu, kterým je výzva k porovnávání více území najednou a interpretace jejich úspěšnosti (Dembinská a Campana, 2017, s. 225). Práce do role úspěšnosti staví schopnost pozitivně diplomaticky interagovat s Českou republikou a vysvětluje, jaké důvody vedou k prosazení se Taiwanu jako jediného z de facto států v zamrzlých konfliktech.

1.2. ČR a zamrzlé konflikty

Pozice České republiky vůči státům v zamrzlých konfliktech, či zamrzlým konfliktům celkově není prozatím v literatuře přímo popsána. Handl a Pick v jejich Policy Paperu *Česká zahraniční politika 1993–2005 od „návratu do Evropy“ k evropeizaci* zmiňují fakt, že ČR nabírá ve formování názorů a postojů ke strategickým otázkám v daném období velké zpoždění. Obzvláště pak v oblasti řešení otázek východní Evropy, kde je situována většina de facto států v zamrzlých

konfliktech. Autoři také zmiňují neschopnost uceleného přístupu k jednotlivým otázkám a koordinace v jednání jednotlivých aktérů zahraniční politiky. Jako obzvláště problematické jsou pak zmíněny situace, kdy je nutno rozhodnout v nejasných otázkách. (Handl a Pick, 2005, s. 6-7) Tento příspěvek je dobrou ilustrací pro fakt, že pozice ČR často není sama o sobě dostatečně jasná, natož aby mohla být koncepčně ucelena a zveřejněna, což je celkově jedním z problémů, kterým tato práce čelí.

I přesto je však ze stránek ministerstva zahraničí patrné, že vztah ČR vůči postsovětským de facto státům v zamrzlých konfliktech je negativní.

V tomto ohledu je přitom nutno upozornit na fakt, že pro všechny de facto státy v postsovětském prostoru platí, že v nich má enormní vliv Ruská federace. Rusko je patronem Abcházie, Jižní Osetie i Podněstří. Náhorní Karabach pak celkově z ostatních de facto států vybočuje. V zamrzlém konfliktu stojí proti Ázerbájdžánu, který prohlašuje území za své, ale není v této snaze podporován přímo Ruskem, ale Arménií. Ta Náhorní Karabach reprezentuje na mezinárodním poli a celkově se zdá, že oba státy jsou se svým vztahem a propojením spokojené. (O'Loughlin, et al, 2014, s. 450). Šetření O'Loughlina, Kolossova a Toala (2014, s. 436) z let 2010-11 zároveň dokazuje, že 60 % obyvatel Náhorního Karabachu v této době důvěřovalo vedení Ruské federace, což opět potvrzuje její vliv v regionu, ačkoliv se jedná o nejnižší procento důvěry ze všech 4 de facto států. Rusko je také nejvýznamnějším partnerem investující Arménie.

Patronství Arménie však přináší ještě jednu zajímavou rovinu, a tou je hodnotová blízkost aktérů. Česká republika totiž ve svém oficiálním negativním postavení vůči Náhornímu Karabachu nedává přednost ani jednomu ze suverénních států, které se o něj přou. Pohled na EIU Democracy Index přitom upozorňuje na status Arménie, který je podobný Gruzii, jakožto hybridnímu režimu. Naopak Ázerbájdžán a Rusko jsou v tomto seznamu označeny jako autoritářské a z hlediska měření mají horší výsledek než zmíněné státy.² Pro Českou republiku ale evidentně tento faktor nehraje nijak klíčovou roli v rozhodování a vlastně podobné je to

² *Democracy Index 2021: The China challenge* [online]. London: The Economist Intelligence Unit, 2021 [cit. 2022-04-29]. Dostupné z: <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021/>

v případě Evropské unie, která se také ve svých oficiálních vyjádřeních nepřikláníla k žádné straně, dokonce ani v době vypuknutí ozbrojeného konfliktu v roce 2020. (The Diplomatic Service of the European Union, 2020) Pozice EU a faktor Ruska je tak pro českou zahraniční politiku v této oblasti evidentně důležitějším prvkem, než hodnotová blízkost patronské Arménie. Co se týče Abcházie, Jižní Osetie a Podněstří, pro všechny tři de facto státy dle autorů platí, že nejsou schopné přežít bez Ruské finanční podpory a na území všech tří se nachází ruští vojáci. (O'Loughlin et al, 2015, s. 427)

Pokud chceme pochopit negativní konotace vztahu ČR vůči de facto státům v postsovětském prostoru, je tedy nutné se podívat na vztah ČR s jejich většinovým patronem, Ruskou federací. Dle Alžběty Chmelařové je Rusko dlouhodobě bráno jako potenciální bezpečnostní hrozba. Je to reflektováno ve strategických státních spisech, ze strany Ministerstva obrany, vnitra i zahraničních věcí a také ve výročních zprávách Bezpečnostní informační služby ČR. Autorka také zmiňuje snahu ČR se ve svých postojích sjednotit s bezpečnostními a ekonomickými spojenci, jako je Evropská unie a Severoatlantická aliance. (Chmelařová, 2017, s. 2) Z hlediska vztahu s Ruskem v rámci Evropské unie je potom důležité zmínit příspěvek autora Theodora Tudoroiua, který ve svém článku *Unfreezing Failed Frozen Conflicts: A Post-Soviet Case Study* přímo popisuje, jakým způsobem došlo k diplomatickému konfliktu mezi Ruskou federací a Evropskou unií. Dle Tudoroiua bylo na počátku sváru zveřejnění Evropské sousedské politiky v roce 2004 a následně zahájení Východního partnerství roku 2009. (Tudoroiu, 2015, s. 378)

Česká republika je členem Evropské unie, což jí umožňuje některé strategické problémy řešit prostřednictvím jí. Nicméně samotná unie je v rámci pozice vůči zamrzlým konfliktům za svou východní hranicí velmi neurčitá. Už v roce 2007 psal Michal Thim o nedostatečné bezpečnostní a strategické koncepci unie vůči zamrzlým konfliktům. Thim přitom tyto objekty popisuje jako jedny ze tří hlavních výzev v regionu a upozorňuje i na nutnost komunikace s Ruskem, jako součást problému. Evropská Unie sice dle Thima oblastem věnuje jistou pozornost a přináší finanční pomoc, ale

jak už bylo zmíněno, v době psaní analýzy se zdála její pozice být spíše pomocnou než politickou. (Thim 2007) Zajímavou ilustrací je potom o takřka 10 let později zveřejněný článek Cristiny Bogzeanu, která kritizuje neschopnost EU fungovat na poli geopolitiky v případě Ruské anexe Krymu. Bogzeanu popisuje, že zamrzlým konfliktům nebyla v uplynulé kooperaci se státy, které jsou v nich zapojeny, věnována patřičná pozornost, hlavně z důvodu protichůdných cílů EU a Ruska v oblasti. Autorka následně vyjadřuje nejistotu ohledně zařazení zamrzlých konfliktů do plánované Bezpečnostní strategie EU. (Bogzeanu 2016) Tato obava je v podstatě naplněna, neboť v tomto dokumentu z léta 2016 nejsou zamrzlé konflikty zmíněny vůbec, stejně tak jako de facto státy, které v nich jsou zapojeny. Mimo Gruzii dokonce nejsou zmíněny ani mateřské státy, které proti de facto státům stojí.

Je zřejmé, že pro českou pozici vůči postsovětským územím je klíčové postavení spojenců a faktor Ruské federace, jako patrona de facto států. ČR považuje Rusko za bezpečnostní hrozbu a unie s ním dlouhodobě není schopna efektivně komunikovat

o budoucím řešení zamrzlých konfliktů. Ruské federaci k tomu aktuální stav v oblasti velmi pravděpodobně vyhovuje, Laurence Broers a Gerrard Toal (2013) zmiňují symbolickou hodnotu de facto státních entit, potažmo kontroly nad nimi. Pro Abcházii, Jižní Osetii, Podněstří i Náhorní Karabach platí, že jsou v rámci geopolitické osy evropského a ruského vlivu na straně druhé zmíněné. Tento faktor tak práce považuje za hlavní důvod negativní pozice ČR vůči těmto územím. Alternativním vysvětlením negativního vztahu pak může být následování pozice spojenců v Evropské unii, do jejíž struktur Česká republika patří a jimž se svou zahraniční politikou do jisté míry přizpůsobuje. Je nutno také zmínit velmi nepatrné benefity případné spolupráce minimálně se třemi členy postsovětské de facto státní skupiny, mimo možné politické sblížení s jejich patronem, které by ale pravděpodobně bylo vnímáno negativně z hlediska západních spojenců.

1.3. Irelevantní státy a Západní Sahara

V práci už bylo zmíněno, že vztah ČR vůči některým z de facto států je

prakticky nerozpoznatelný. Jsou to území Karen state, Kayin state a Mindanao, o nichž není na stránkách ministerstva prakticky žádná relevantní zmínka. Práce je z tohoto důvodu zařazuje do kategorie irelevantních aktérů. Na hranici této kategorie je přitom i poslední probírané území, kterým je Západní Sahara. V jednom z unikátních pohledů na její problematiku optikou českých badatelů Michaeli Klíčnickové a Tomáše Černohouse je přímo v úvodu tento konflikt uveden jako zamrzlý. Autoři zároveň zdůrazňují, že problematika tohoto území je těžko řešitelná, protože nejvýznamnější velmoci v oblasti, kterými jsou Francie, Spojené státy a samozřejmě také mateřský stát Maroko, stojí v tomto ohledu na prakticky stejné straně a nemají zájem na jeho posunutí k jinému stavu řešení. (Klíčnicková a Černohous, 2015) Velmi podobný názor mají také autoři Carolina Chavez Fregoso a Nikola Živković, kteří uvádějí, že zamrzlý stav konfliktu mezi Marokem a Západní Saharou vytváří situaci, kdy je konflikt prakticky neřešitelný, aniž by byl kompletně transformován. Jisté dle autorů není ani akademické zařazení konfliktu, protože existuje spor, zda se jedná o problém secese, či ilegální okupace. (Živkovic a Fregoso, 2012, s. 139) Právě nelegálnost Marockého jednání aktivně neřeší prakticky žádný stát, což platí i pro oficiální aktivitu ČR.

Konflikt je unikátní v tom, že mateřský stát má nad teritoriem jeho dění kompletní kontrolu. Západní Sahara je tak prakticky odkázána na pomoc mezinárodního společenství, které však situaci nijak nepomáhá. Pro případ Západní Sahary tak opět platí důležité postavení spojenců ČR, kteří významně ovlivňují i tuzemskou neaktivní pozici. Zároveň je nutné zmínit i dobré vztahy ČR s Marokem.

1.4. Taiwan v mezinárodním systému

Pozice ČR vůči Taiwanu je do velké míry ovlivněna jeho zasazením v mezinárodním systému. Proto je vhodné se mu věnovat první. Případ Taiwanu je dle Jamese Crawforda velmi specifický. Crawford ho popisuje jako zvláštní situaci, neboť se jedná o stát, který je zdánlivě funkční ve všech aspektech státní efektivity, ale chybí mu mezinárodní uznání. Čínská republika, což je název režimu na ostrově, se zároveň prozatím nesnaží o secesi od Číny. Vláda na Taiwanu si místo toho

nárokuje území obou států a považuje se za legitimního suveréna nad oběma Čínami. Čínská republika a Čínská lidová republika se tak v podstatě nárokují navzájem. Crawford přitom poukazuje, že například Spojené království umožňuje v Zákonu o zahraničních korporacích z roku 1991 korporacím z Taiwanu zacházení, jako s korporacemi suverénního státu. Stejně tak jsou vnímány v tomto ohledu zákony Taiwanu. Čínská republika sice není v tomto zákonu konkrétně zmíněna, ale její popis přesně sedí zákonem líčené charakteristice teritoria, kterému chybí mezinárodní uznání, ale „na jehož území je aplikován ustálený soudní systém“³ Jako takřka suveréna následně bere Taiwan také Asijská rozvojová banka, kde pouze Čínská republika vystupuje pod jménem Čína, Tchaj-pej. Zajímavé je přitom to, že se tak jedná navzdory tomu, že by členství Čínské republiky dle ústavy této banky nemělo být vůbec přijato. Jiné mezinárodní organizace pak Čínskou republiku buďto zahrnují pouze, pokud tak činí i v případě jiných nestátních aktérů, nebo jsou to organizace obsahující pouze několik drobných států, které stále Taiwan uznávají. Speciální vztah lze vysledovat také mezi Čínskou republikou a Spojenými státy. Ty v návaznosti na zahájení praktikování Politiky jedné Číny provádí zcela konkrétní opatření k minimalizaci významu oficiálního neuznání Taiwanu. Spojené státy jsou zároveň garantem taiwanské bezpečnosti a jsou zavázané mu umožňovat sebeobranu. V závěru kapitoly, kterou Crawford věnuje zvláštnímu případu Taiwanu, je pak zmíněna také schopnost území se pro potřeby různých mezinárodních smluv a organizací přizpůsobit podobou svého statusu. Je také uveden případ takového jednání, kdy je Čínská republika pro potřeby *Konvence pro zachování Tuňáka jižního* z roku 1993, pod Světovou obchodní organizací pojata jako entita rybářská.⁴ (Crawford, 2006, s. 198-221)

Na základě literatury tedy lze tvrdit, že Taiwan je mnohem prestižnějším partnerem než jiné de facto státy ze dvou důvodů. Za prvé díky jeho existujícím vztahům s bezpečnostními a obchodními partnery České republiky, zejména pak se Spojenými státy. Za druhé potom díky jeho specifickému statutu neuznaného suveréna nad Čínským územím a schopnosti existovat a navazovat vztahy navzdory

³ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1991/44/contents/enacted>

⁴ *Convention for the conservation of southern bluefin tuna*. In: Canberra: United Nations, 1994, ročník 1994, číslo 31155. Dostupné také z: <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=08000002800b05d5>

absenci mezinárodního uznání. Kromě těchto dvou politických důvodů je poté třeba zmínit i třetí relevantní faktor, kterým je nesrovnatelná ekonomická síla tohoto aktéra ve srovnání s ostatními de facto státy.

Nejlépe je ekonomický faktor vidět na klíčovou pozici Čínské republiky ve světovém obchodním řetězci díky jeho výrobě polovodičových disků neboli čipů. Taiwanská TSCM je největším světovým výrobcem tohoto základního technologického prvku. (Williams 2022) Taiwan je zároveň 21. největší ekonomika na světě s o něco vyšším HDP než třeba Polsko, ve stejném listu figuruje Náhorní Karabach na 208. místě, Podněstří na 221., Abcházie na 225. a Jižní Osetie na 241. (6. nejmenší ekonomika na světě). (PopulationData.net, nedatováno)

Specifický případ Čínské republiky, jakožto de facto státního aktéra, který se nesnaží o secesi, potom přináší zajímavou otázku, zda se vůbec jedná o zamrzlý konflikt. Například již zmíněná charakteristika, se kterou pracuje Nodia a později Clancy a Nagle, by například Taiwan jako zamrzlý konflikt nemohla zahrnovat, protože se nejedná o problematiku secese. Následující dvě charakteristiky Perryho a Ludvíka a Smetany však naopak Taiwanský případ zcela jistě obsahují a je tedy potřeba tuto problematiku ve spojení s Česko-taiwanskými a Česko-čínskými vztahy dále zkoumat.

1.5. První sblížení států

Literatura o vztahu ČR a Taiwanu je vzácná. Pro tuto práci je klíčový příspěvek Czeslawa Tubilewicze, který ve své knize *Taiwan and Post-Communist Europe* upozorňuje na strategickou snahu Taiwanu o získání partnerů z prostoru postsovětského bloku. Ačkoliv dle něj chybí taiwanské straně dostatečné chápání místních reálií, správně identifikuje jejich potřebu investic a výrazné protikomunistické nálady, což z něj činí zajímavého potenciálního partnera. Taiwan se tímto způsobem postupně snažil o diplomatické úspěchy ve všech zemích dnešní V4. ČR v tomto vztahu uplatňovala poněkud neobvyklou pozici, protože od Taiwanu

nechtěla půjčky jako ostatní státy, ale pouze investice. Na jejich reálný příchod si sice musela počkat velmi dlouho (první přichází až na přelomu tisíciletí), ale už předtím jsou někteří političtí činitelé v čele s Václavem Havlem ochotni dělat výrazné politické kroky směrem k Taiwanu. Prezident Havel v roce 1995 prohlašuje na půdě OSN, že by Taiwan měl být přijat do mezinárodního společenství. Havel tak sice činil bez oficiálního souhlasu vlády, ale stejně to byl velice významný krok. V ČR také v roce 2003 vzniká Tchajpejská kulturní a ekonomická kancelář, která prakticky nahrazuje instituci taiwanské ambasády. Taiwanu se tak daří s ČR vystavět zajímavý vztah, který následně upevňuje pomocí konečně přicházejících investic. V roce 2006 je Taiwan již druhým největším Asijským investorem do ČR po Japonsku. Klíčovým je pak příchod firmy Foxconn, která se na začátku milénia stává druhým největším tuzemským exportérem. (Tubilewicz, 2006, s. 46-76)

1.6. Vztahy Taiwanu a ČR v posledních letech

Po zajímavém začátku a navázání vztahů mezi oběma zeměmi pokračuje obchod

a propojení ekonomické, k dalším významným sbližujícím krokům však dlouho nedochází. Naopak se vztahy České republiky a Taiwanu dostali do nejproblematictější pozice v roce 2014, kdy prezident Zeman na návštěvě v Pekingu prohlásil, že ČR uznává územní celistvost Číny. Tento krok si vysloužil kritiku od opozice, podobně jako předcházející vyjádření tehdejšího ministra zahraničí Lubomíra Zaorálka, jenž odmítnul českou podporu pro nezávislost Tibetu. (ČT24, 2014) Na přelomu let 2019 a 2020 však došlo nejdříve k ukončení dohody o sesterských městech mezi Prahou a Pekingem z Čínské strany po výzvě Magistrátu hlavního města Prahy a následně k podepsání téže dohody s Tchaj-pejí. (Coutaz 2019) Tento krok byl začátkem velkého sblížení obou států.

Dle Filipa Šeboka následovalo spojení debaty o schopnosti Taiwanu a Číny dodávat pomoc proti koronavirové pandemii a horká diskuze o plánované cestě tehdejšího předsedy senátu Jaroslava Kubery (ODS) na Taiwan. Tato kombinace poté způsobila vlnu pozitivního vnímání Taiwanu, jakožto symbolu protičínské politiky.

Po smrti Jaroslava Kubery se stal předsedou senátu Miloš Vystrčil ze stejné strany a rozhodl se dokonat jeho dílo. (Šebok, 2020) Podobné důvody pro zesílení protičínského proudu v tuzemském diskurzu vidí také Turcsányi. Ten dále upřesňuje Šebokem zmíněné důvody. Problematika koronavirové pandemie a faktor Číny, jakožto jejího původce, jsou dle jeho názoru jen posledním hřebíčkem do rakve pozitivního vztahu ČR a Číny, který byl budován prezidentem Milošem Zemanem. Druhým skandálem, který posunul stát blíže k Taiwanu, pak byl nález výhrůžného dokumentu z Čínské ambasády u zesnulého Jaroslava Kubery. (Turcsányi, 2021, s. 20)

V létě roku 2020 tak došlo k výpravě Miloše Vystrčila na Taiwan. Tato výprava byla v Číně mohutně kritizována. Devadesátičlenné návštěvě, která obsahovala i již zmíněného primátora Hřiba, nezabránila ani vláda ČR, ačkoliv tato cesta nebyla doporučena premiérem, prezidentem a ani ministrem zahraničí. (CEIAS.eu, 2020) Naopak v jejím následku došlo k diplomatické roztržce, kdy ČR s Čínou vyměnily několik negativních vzájemných zpráv. (Kobierski 2020)

Následující politický vývoj v České republice znamenal výměnu vládního kabinetu. Tento fakt je důležitý, protože ačkoliv se vláda Andreje Babiše postavila Čínské kritice, která přišla po Vystrčilově cestě, kabinet, jak už bylo zmíněno, tuto cestu nedoporučoval. Naopak nová vláda Petra Fialy z ODS přímo zmiňuje Taiwan ve svém programovém prohlášení v bodu prohlubování spolupráce s demokratickými partnery v indo-pacifické oblasti. (Vláda České republiky 2022)

Vztah obou aktérů je vysvětlován mnoha různými způsoby a prostřednictvím různých důvodů od moudré identifikace ČR Taiwanem jako vhodného spojence, až po nevydařenou kampaň Čínské lidové republiky, která vehnala ČR do náruče ostrovnímu státu. Tato práce se snaží různé přístupy ke speciálnímu postavení Taiwanu sjednotit a dodat jim kontext z hlediska dvou významných momentů sblížení a porovnání jejich reálného vlivu v různých momentech vztahu. Všechna výše uvedená zdůvodnění pak jsou v práci obsažena prostřednictvím pracovních hypotéz.

1.7. Vztahy ČR s Čínou

Čína je v rámci Zamrzlého konfliktu nepřítelem Taiwanu. Vztah České republiky vůči této zemi je velmi komplikovaný a jak už bylo naznačeno výše, existují situace, kdy se vztah s Taiwanem stává symbolickým odmítnutím čínské cesty. Proto je důležité se na vztah zaměřit.

Dle Rezkové přichází po masakru na Náměstí Nebeského klidu a Sametové revoluci k logickému ochlazení vztahů obou stran. Tento stav byl ještě posílen z důvodu aktivit prezidenta Havla, jako byly návštěvy Dalai Lamy na jeho pozvání apod. Rezková dále poukazuje na určité navázání vztahů v roce 1991 a několik vzájemných schůzek a návštěv, nicméně následně se vztahy v podstatě až do vstupu ČR do EU nikterak výrazně neposouvaly. Autorka popisuje snahu českých politiků o prosazení ekonomických propojení pomocí častých návštěv, které však neměly nikterak zásadní vliv na celkový vztah obou zemí, nebo ekonomickou výměnu. Na pozadí těchto snah zároveň stále probíhaly návštěvy Dalai Lamy, navazování vztahů s Taiwanem a další problematice prvky. (Rezková, 2018, s. 96-97)

Pohled autorky doplňuje částečně příspěvek Fürsta, který upozorňuje na neúspěchy českých průmyslových závodů ve snaze se dostat na Čínský trh a zachránit tak samy sebe a industriální dědictví ČR. Tento vztah, kdy se ČR snaží na jednu stranu kritizovat lidskoprávní problémy Číny a zároveň s Čínou obchodovat, pak dle autorů prakticky pokračuje až do roku 2014, kdy se následkem vstupu Miloše Zemana do prezidentského úřadu transformuje. Zeman se totiž stává jedním z nejhlasilnějších podporovatelů Číny v Evropě. (Fürst, 2018, s. 6,16)

Se základním rozdělením vztahů a zlomovostí roku 2014 a vstupem Zemana do funkce souhlasí i Turcsanyi. Ten ve svém článku *The Peculiar Case of Czech Relations with China: A divided nation* odůvodňuje prezidentovu snahu o zlepšení Česko-čínských vztahů potřebou diverzifikovat závislost ČR na Evropském a potažmo pak německém trhu. Prezidentovi zároveň pomáhá v tomto období vláda

Bohuslava Sobotky a Sociální demokracie, která je zlepšení vztahu s Čínou rovněž nakloněna. V roce 2017 se však po volbách stává premiérem Andrej Babiš ze strany ANO 2011 a vztah se začíná pomalu komplikovat. Turcsanyi popisuje houstnoucí atmosféru z důvodu nesplněných čínských slibů ohledně investic a později skandál v podobě odhalení bezpečnostní hrozby mobilních výrobců Huawei a ZTE v roce 2018. (Turcsanyi, 2021, s.18-19) Následují pak momenty, již popsané v kapitole o posledních letech vztahu s Taiwanem.

V literatuře o vztahu ČR vůči Taiwanu lze nalézt několik chybějících prvků. Chybí pohled na problematiku prostřednictvím optiky zamrzlého konfliktu, jehož zmínka prakticky v literatuře o vztahu neexistuje. Také faktor vztahu s Čínou je minimálně v posledním fázi vztahu a sblížení v rámci Vystrčilovy cesty klíčovým prvkem, je tedy nutno zjistit do jaké míry hrál tento prvek roli v momentu navázání vztahu. V literatuře jsou často důvody pro blízký vztah aktérů popsány pouze zkratkovitě chybí ucelený pohled a rozdělení mezi tvůrčí dynamické faktory a podpůrné důvody, které na dynamiku vztahu aktérů nemají vliv. Tento prvek přináší tato práce. Práce také přidává možnost pro alternativní vysvětlení vztahu mimo již zavedené prvky a jejich interpretaci mezi výše uvedené obecné důvody.

2. Metodologie

2.1. Cíl práce a pracovní hypotézy

Základním zdrojem dat v práci jsou stránky ministerstva zahraničí, jejichž archiv obsahuje vyjádření, která formují základní popisovaný vztah. V rámci těchto stránek je tedy pracováno s veřejně dostupnými informacemi o konkrétních stranách zamrzlých konfliktů. Na základě vyjádření ze stránek je tedy vyvozeno, že Česká republika má negativní, nebo žádný vztah vůči všem de facto státům v zamrzlých konfliktech s výjimkou Taiwanu, kde je odlišná a ve vztahu lze nalézt pozitivní prvky.

Práce využívá rozšířené pojetí zamrzlých konfliktů, na jehož základě je vytvořen ojedinělý dataset zamrzlých konfliktů Frozen conflicts in world politics: A new dataset autorů Kloska, Bahenského, Smetany a Ludvíka.⁵ Z tohoto datasetu práce vychází v rámci ustanovení probíraných aktérů. Dataset je částečně aktualizován o prokazatelně skončené zamrzlé konflikty, následně byly identifikovány konflikty se státy, které ČR oficiálně neuznává. Pro potřeby práce jsou tato území nazývána de facto státy.

Hlavním cílem práce je zjistit, z jakého důvodu je pozice České republiky vůči Taiwanu odlišná od ostatních de facto států v zamrzlých konfliktech. Ve výzkumu je nejprve provedena revize základního vztahu, který je popsán výše, dalším krokem je doplnění zdůvodnění odlišnosti Taiwanu od ostatních de facto států v zamrzlých konfliktech a poté přichází na řadu zodpovězení hlavní výzkumné otázky: *Co způsobuje pozitivitu ve vztahu České republiky a Taiwanu?* Kontext k zodpovězení této otázky bude získán za pomoci diskuse o hypotézách a umožněním alternativních vysvětlení této skutečnosti. V rámci pracovních hypotéz je pracováno s dynamikou vztahu, která se vyznačuje dvěma výraznými sblíženími, na jeho začátku v první polovině 90. let a

⁵ KLOSEK, Kamil Christoph, et al. Frozen conflicts in world politics: A new dataset. *Journal of Peace Research*, 2021, 58.4: 849-858.

od sblížení vypovězení sesterské smlouvy mezi Prahou a Pekingem. U každé hypotézy je zkoumán přímý vliv jejího předmětu na celkovou dynamiku vztahu.

Pracovní hypotézy

Pracovní hypotézy fungují jako možná vysvětlení zvláštního vztahu Taiwanu a České republiky. Jejich cílem je upřesnit důvody pro pozitivní vnímání Taiwanu z hlediska části tuzemského politického spektra a celkové zahraniční politiky, celkový charakter vztahu a jeho dynamiku. Cílem hypotéz je vytvořit kontext pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky. Jejich podstatou je zjistit, zda měly jimi prezentované faktory přímý vliv na alespoň jeden moment sblížení a zda tedy byly tvořivým faktorem, nebo pouze podpurným zdrojem positivity, který neutváří dynamiku vztahu.

První pracovní hypotéza: Pozitivní vztah mezi Českou republikou a Taiwanem je způsoben ekonomickou spoluprací obou aktérů.

První pracovní hypotéza pracuje s ekonomickou rovinou vztahu obou celků. O ekonomické síle Taiwanu už bylo psáno výše. Taiwan je zároveň dle ekonoma Lukáše Kovandy mnohem významnějším investorem do ČR než pevninská Čína, se kterou má ČR navíc stále se zvyšující zahraničně-obchodní deficit. (Kovanda 2019) Faktor taiwanské důležitosti ve srovnání s investicemi Číny zmiňuje i Turcsanyi, který upozorňuje na zajímavý příklad ČR, jako evropské země, kde Čína hraje v rámci celkového regionu relativně malou roli. (Turcsanyi, 2021, s. 17) Důležitým aktérem v rámci ekonomických vztahů je pak taiwanská společnost Foxconn, která na území ČR vytváří velký počet pracovních míst a je významným vývozcem, jak už bylo v práci zmíněno. Ekonomická výměna je vedlejším motivátorem i v případě aktuálního sblížení ČR a Taiwanu, jak lze vidět na doprovodné skupině senátora Vystrčila při jeho výpravě, která obsahovala signifikantní počet podnikatelů.

Ekonomické faktory pravděpodobně neměly vliv na počáteční budování vztahu, protože investice dorazily až později. Z hlediska moderního sblížení států však mohou být tvořivým faktorem, což je patrné z velikosti Vystrčilovy výpravy na

Taiwan a velkému počtu přítomných ekonomických činitelů.

Druhá pracovní hypotéza: *Pozitivní vztah mezi Českou republikou a Taiwanem je způsoben hodnotovou blízkostí obou aktérů.*

Objektem druhé hypotézy je hodnotová rovina vztahu, která vychází z typické složky české zahraniční politiky, která byla od začátku hájena prvním prezidentem samostatné České republiky Václavem Havlem (například Rezková 2018, Tubilewicz 2006). Součástí této otázky je pozice Taiwanu, jako hodnotově bližšího partnera, než jakým je pro ČR pevninská Čína. Ačkoliv je česká společnost v rámci otázky Číny značně rozdělena, Turcsanyi zmiňuje prvořadě spojování Číny s komunismem, které je pro tuzemskou veřejnou debatu typické. Děje se tak přitom navzdory tomu, že související měření proběhlo v době pandemie koronaviru a pro ostatní státy v Evropě byl tak nejtypičtějším spojením s ČLR právě Covid-19. Česká republika je pak v rámci Evropy státem s pátým nejnegativnějším vnímáním Číny po Švédsku, Německu, Francii a Spojeném království. (Turcsanyi 2021, s. 22-23) Naopak Taiwan je aktér, který se v tradičním a prestižním měření demokratického indexu od Economist Intelligence Unit zařadil v roce 2021 na první místo v celé Asii a jako jedna z pouhých tří plných demokracií v tomto regionu, po boku Jižní Koreji a Japonska.⁶

Klíčovým prvkem pro analýzu dat a odpověď na tuto otázku je hledání přímých vlivů hodnotové podstaty vztahu na jeho dynamiku. Je to pravděpodobné obzvláště v případě prvního sblížení států, kde dle literatury měl velký vliv právě Václav Havel.

Třetí pracovní hypotéza: *Pozitivní vztah mezi Českou republikou a Taiwanem je způsoben klíčovým partnerstvím se Spojenými státy, které platí pro oba aktéry.*

Spojené státy jsou zároveň garantem evropské bezpečnosti i bezpečnosti Taiwanu. Tento důvod posouvá Taiwan na stejnou geopolitickou stranu, na které je i

⁶ *Democracy Index 2021: The China challenge* [online]. London: The Economist Intelligence Unit, 2021 [cit. 2022-04-29]. Dostupné z: <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021/>

Česká republika a zároveň proti pevninské Číně. Zároveň lze tvrdit, že Česká republika je jedním ze států, které ve své zahraniční politice velmi často vychází z pozice vlastních spojenců, a tak se některé své výstupy snaží koordinovat i se svými ekonomickými a bezpečnostními partnery, mezi které Spojené státy bezesporu patří.

V literatuře není zcela zřejmě ohraničené, do jakého období vztahu jeho geopolitickou složku vložit. Může se jednat o tvořivý faktor při obou sblíženích, nebo jen o podporující faktor.

2.2. Výzkum

Výzkumná část byla provedena za použití kvalitativního výzkumu prostřednictvím konzultací s experty v tématu zamrzlých konfliktů, zahraniční politiky České republiky a s experty na problematiku Taiwanu a Číny. Konzultováno bylo 10 lidí, přičemž byla použita metoda sněhové koule pro získání nových kontaktů. Dohromady bylo osloveno přes dvacet lidí, nicméně s více než polovinou z nich se z různých důvodů nepodařilo spojit. První kolo respondentů bylo vedeno v rámci akademiků se zaměřením na Taiwan a zamrzlé konflikty. Na konci každé konzultace byli respondenti tázáni na další potenciální kontakty, čímž se rozšiřovalo celkové portfolio oslovených a což umožnilo hlubší zkoumání některých faktorů. Celkový seznam respondentů je takřka z poloviny tvořen akademiky, druhá polovina pak obsahuje politické činitele, novináře a zastupitele think-tanků. Všichni konzultovaní jsou tak buďto akademiky, nebo činiteli v rámci aktivit mezi stranou Čínské republiky a českou stranou. Zde je výčet všech deseti činitelů s doplněnými směry působnosti relevantními pro tuto práci:

Filip Šebok

Výzkumný pracovník pro Asociaci pro mezinárodní otázky se zaměřením na Čínskou zahraniční politiku a Čínské vztahy se státy střední a východní Evropy

Michael Romancov

Politický geograf při Fakultě sociálních věd univerzity Karlovy a Metropolitní

univerzitě

Bohumil Doboš

Akademický a výzkumný pracovník při Univerzitě Karlově se zaměřením na nestátními aktéry

Markéta Gregorová

Europoslankyně, členka delegace pro vztahy s Arménií, Ázerbájdžánem a Gruzii

Rudolf Fürst

Seniorní výzkumný pracovník ve Výzkumné skupině Asie a Pacifik při Ústavu mezinárodních vztahu

Olga Lomová

Sinoložka při Filosofické fakultě univerzity Karlovy

Marc Cheng

Výkonný ředitel centra Evropské unie na Taiwanu

Magdalena Slezáková

Novinářka se zaměřením na Dálný Východ

Jakub Janda

Výkonný ředitel think-tanku European Values

Alexandr Vondra

Europoslanec a mezi lety 1990 a 1992 zahraničně-politický poradce Václava Havla

V rámci konzultací s prvními pěti z těchto respondentů byly kladeny otázky ohledně základního vztahu, který práce využívá. Jednalo se o respondenty, kteří buďto svým rozsahem působnosti obsahují pole zamrzlých konfliktů a zahraniční politiky ČR, nebo jsou přímo experty na jedno z těchto témat. Tímto způsobem práce potvrdila podstatu odlišnosti taiwanské pozice v rámci České zahraniční

politiky. Následně se výzkum zabýval konkrétními důvody pro tuto odlišnost. Tato část byla provedena s pomocí pracovních hypotéz, jež byly respondentům předloženy a k nimž se mohli vyjádřit a upřesnit relevanci jejich předmětů a dodat kontext. Umožněno bylo také přidat alternativní zdůvodnění positivity ve vztahu. Jakmile byla nasbírána data, podněty respondentů byly vyhodnoceny a následně byla provedena diskuze o pracovních hypotézách a zodpovězena hlavní výzkumná otázka.

3. Výzkumná část

3.1. Potvrzení základních vztahů

Všichni respondenti, se kterými byl probírán vztah České republiky vůči *de facto* státům v zamrzlých konfliktech v postsovětském prostoru, souhlasili s jeho negativitou. Odůvodnění, se kterým práce přicházela v podobě Ruského vlivu, však přineslo o něco rozdílnější reakce.

Ačkoliv všichni 4 respondenti, kteří na tuto otázku odpověděli souhlasili s vlivem tohoto aktéra v regionu, jenom Filip Šebok explicitně popsal pozici České republiky vůči *de facto* státům v postsovětském prostoru, jako závislou na našem vztahu s Ruskou federací. Šebok následně poukázal také na nízký dopad inkriminovaných konfliktů na Českou republiku a fakt, že stát v tomto ohledu ve své pozici nevybočuje oproti ostatním státům Evropské unie. S klíčovostí Ruska konkrétně vyloženě nesouhlasila europoslankyně Markéta Gregorová, která jako hlavní důvod pro negativní vztah vůči aktérům zmínila jejich historické cesty k secesi. Gregorová také přímo zmínila fakt, že pokud by tato území podobným způsobem jako Rusko podporoval jiný aktér, pozice by byla stejná. Alternativním pohledem do diskuze přispěl také Michael Romancov, který upozornil na způsob řešení prostřednictvím Evropské unie a klíčovost dodržování principu územní celistvosti, který dle jeho názoru Česká republika může hrdě prezentovat jako svou hodnotu mimo jiné z toho důvodu, že sama nemá žádné aktuálně problematické územní spory se svými vlastními sousedy. Důležitost principu územní celistvosti potvrdil také Bohumil Doboš, který následně také doplnil pozici Ruska, jako nikoliv klíčovou. Naopak důležitost české geopolitické pozice v tomto ohledu byla zmíněna Rudolfem Fürstem.

Hypotéza, tvrdící, že vztah České republiky vůči *de facto* státům v postsovětském prostoru je determinován jejím vztahem k Rusku, nemůže být vzhledem k nejasné shodě v tomto tématu u respondentů přijmuto. Lze však jednoznačně tvrdit, že tento faktor hraje roli. Není to však pravděpodobně jediný determinant. Jako alternativní vysvětlení negativní pozice se dají považovat faktory

územní celistvosti a důležitost tohoto principu z hlediska české zahraniční politiky a také následování pozice partnerů v Evropské unii a řešení této otázky jejím prostřednictvím.

Stejným způsobem přitom byla potvrzena irelevantní pozice některých aktérů, všichni tázaní respondenti zde byli zajedno v tom, že pro českou zahraniční politiku existují otázky, které nemá země kapacitu a možnost řešit. O něco komplikovanější je potom situace Západní Sahary. Dle Romancova nejde o vyloženě negativní vztah, protože Česká republika nikdy oficiálně nevyjádřila podporu Maroku, a tudíž se jedná o klasický příklad nejasného postoje. Bohumil Doboš v tomto ohledu doplnil fakt, že lze sledovat určité aktivity mezi Českou republikou a de facto státními útvary na africkém kontinentu na příkladu Somalilandu. S tímto útvarem proběhlo několik reálných setkání nezávisle na jeho statutu neuznaného de facto státu. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2020, Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2018) Je tedy zřejmé, že Česká republika je ochotná s tímto typem států jednat, což ještě výrazněji poukazuje na neaktivitu tuzemských aktivit vůči Západní Saharě. Rovněž platí, že faktor neuznání a oficiální vyjádření tohoto faktu tím pádem nemůže být považován za determinant charakteru vztahu a Západní Saharu tak lze zařadit místo mezi negativně vnímané vztahy mezi irelevantní aktéry.

3.2. Odlišnost Taiwanu

Odlišnost charakteru vztahu České republiky a Taiwanu oproti vztahům ČR s ostatními de facto státy v zamrzlých konfliktech byla v práci jednoznačně potvrzena. Na základě konzultací bylo rovněž rozšířeno portfolio faktorů tvořících odlišnost samotného Taiwanu od zbytku de facto států. Práce doposud odůvodňovala odlišnost Taiwanu z hlediska jeho prestiže, specifické pozice v mezinárodním systému a jeho schopnosti navazovat vztahy. Platnost výše uvedených faktorů byla potvrzena. Níže budou rozebrány další faktory, které byly zmíněny navíc konzultovanými respondenty.

Michael Romancov argumentoval odlišnost Taiwanu oproti ostatním de facto

státům prostřednictvím jeho zcela patrného územního oddělení od pevninské Číny a také prostřednictvím stoprocentní suverenity a nezávislosti tohoto území. Zmíněn byl také fakt, že je jako jediný z de facto států stále uznáván jistou skupinou suverénních států, mimo jeho patrona a ostatní de facto státy. Podle Romancova také hraje roli samotná ekonomická schopnost Taiwanu investovat do pevninské Číny, která ho opět z hlediska prestiže odděluje od ostatních de facto států v zamrzlých konfliktech. Jako poslední faktor je potom zmíněna dlouho trvající kontinuita Taiwanu, o které mluvila na konzultaci Magdaléna Slezáková.

Kromě již uvedeného rozdílu mezi samotnými aktéry byla potom potvrzena i odlišnost samotného vztahu ČR a Taiwanu od vztahu ČR s ostatními de facto státy v zamrzlých konfliktech. V rámci konzultací dále byla řešena otázka positivity vztahu. V tomto ohledu se respondenti ve většině shodli na dynamice vztahu ČR a Taiwanu, tvořené dvěma výraznými sblíženími, během navázání vztahu a v posledních letech. Někteří respondenti, jako například Markéta Gregorová, nebo Marc Cheng, potom vztah považovali za přímo pozitivní, jiní upozorňovali na pozitivní linii vztahu a nekonzistenci české zahraniční politiky vůči tomuto tématu. Prakticky však došlo ke shodě v rámci výjimečnosti tohoto vztahu, což potvrdilo její zajímavost jako výzkumného cíle.

3.3. Pracovní hypotézy

3.3.1. Pozitivní vztah mezi Českou republikou a Taiwanem je způsoben ekonomickou spoluprací obou aktérů.

V rámci ekonomické spolupráce bylo většinou respondentů upozorňováno na fakt, který ve své knize s podtitulkem *Shopping for allies* zmiňuje Tubilewicz, tedy že vztah České republiky a Taiwanu byl nejprve politický a na investice si Češi museli počkat až do roku 1997. (Tubilewicz, 2006, s. 70) Prodleva v ekonomických investicích partnera byla přitom různými respondenty doplněna o další kontext. Rudolf Fürst například uvedl, že Taiwanská strana si před příchodem investic potvrdzovala, zda bude Česká republika doopravdy schopna splnit vstupní požadavky do Evropské unie. Stejný respondent rovněž popsal, že úspěchem Taiwanu byla jeho

schopnost slíbené investice nakonec z většiny splnit, což ho odděluje například od jeho pevninského protějšku. Ekonomická spolupráce je pak celkově faktorem, který svou dynamikou a počátkem odporuje dynamice samotného vztahu mezi oběma aktéry. Taiwan a Česká republika se nejvíce sblížili již v 90. letech a potom od roku 2019, opravdu významná ekonomická spolupráce přitom přišla až s rokem 2000.

Respondenti se neshodli na významu investic z hlediska aktuálního sblížení obou států. Dle Marca Chenga taiwanské investice nehrají z hlediska dynamiky vůbec žádnou roli, podobnou pozici má i Fürst, který navíc tvrdil, že ani Vystrčilova cesta na Taiwan nemá nikterak výrazný ekonomický potenciál. Bohumil Doboš tomuto bodu také nepřipisoval nikterak klíčovou důležitost, po jeho soudu ekonomické vazby sice zlepšují celkový charakter vztahu, ale nejsou determinantem jeho positivity. Platí dle něj to, že Česká republika udržováním vztahů s Taiwanem získává prostor pro jeho investice, ale je to jen vedlejší vliv tohoto vztahu. Podobný názor měl Alexandr Vondra, který zmínil, že ekonomická výměna probíhá nehledě na sblížování aktérů. Naopak Jakub Janda s Rudolfem Fürstem přímo nesouhlasil, velká ekonomická výprava na Taiwan dle jeho názoru významně zlepšila možnost českých podnikatelů se prosadit na partnerově trhu a vedla k signifikantnímu zjednodušení při vstupu českých firem na tamní trh a hledání tamních partnerů. Ve prospěch ekonomického prospěchu směrem do budoucna se vyjádřili také Magdalena Slezáková a Filip Šebok.

Nehledě na pozitivní výhledy, které někteří respondenti vyjádřili ohledně budoucí ekonomické spolupráce obou aktérů, je však nutno poznamenat, že ekonomická rovina evidentně nebyla primárním cílem zlepšení vztahů v posledních 3 letech. Nikdo z respondentů se nevyjádřil, že dle jeho názoru bylo sblížení států způsobeno z toho důvodu, aby se zlepšily ekonomické vztahy a tím pádem se ekonomické vztahy nedají považovat za činitele dynamických změn ve vztahu. Ani v jednom případě pozitivního sblížení aktérů se nestalo, že by ekonomika byla důvodem pro prvotní kroky v tomto ohledu. Naopak se jedná o následující krok, který

na pozitivní změnu navazuje.

Ekonomická spolupráce je výrazným vedlejším faktorem sbližování obou států, což bylo potvrzeno dostatečným způsobem, aby mohla být první pracovní hypotéza přijata. Rozhodně se však nejedná o determinující faktor z hlediska dynamiky vztahu.

3.3.2. Pozitivní vztah mezi Českou republikou a Taiwanem způsoben hodnotovou blízkostí obou aktérů.

Respondenti se shodli na tom, že vztahy České republiky a Taiwanu jsou do velké míry postaveny na podobných hodnotách. V rámci konzultací se velmi často opakoval důraz na podobnou historickou zkušenost obou států. Fürst zmiňuje ve spojitosti s Taiwanem moderní témata, jako ekologie, problematika LGBT, rovnoprávnost a umožnění svobody náboženského vyznání, která jsou pro území velmi běžná. Lomová mluví o demokratické transformaci, která proběhla v obou zemích v podobné době a s tímto souhlasí i Romancov, který navíc zmiňuje sbližování prostřednictvím vzájemného dialogu skrze vysoké školy, srovnávání demokracie a demokratické tranzice obou aktérů. O podobné zkušenosti mluví také Marc Cheng, Jakub Janda a Magdalena Slezáková.

Hodnotová blízkost byla takřka jednohlasně všemi respondenty označena za naprosto klíčový prvek v budování vztahu obou zemí a v případě prvního sblížení obou aktérů. Velmi výrazné jsou v tomto ohledu také zmínky o Havlovi, jako nejdůležitějšímu činiteli v rámci počátku vzájemných vztahů. Prvního prezidenta samostatné České republiky takto zmiňuje Marc Cheng, Filip Šebok, Gregorová a Janda. Z hlediska počátku vztahů pak Šebok zmínil také masakr na čínském Náměstí Nebeského Klidu, který pomohl rozdmýchat na přelomu 80. a 90. let protičínské nálady v české společnosti, prostřednictvím kterých byl výrazně usnadněn přístup Taiwanu na pole tuzemské diplomacie. Šebok také Taiwan označil za demokratickou a antikomunistickou alternativu k Číně. Ještě striktnější pohled dodala Slezáková,

podle které se Taiwan stal v tuzemském diskurzu v podstatě symbolem protičínské politiky. Zajímavou alternativu k této úvaze přidal Alexandr Vondra, který přirovnal vztah Číny a Taiwanu k souboji Davida s Goliášem a popsal českou tendenci v tomto ohledu vybírat slabší stranu.

Slezáková dále zmiňuje společné hodnoty jako možný základ pro nepolitické vztahy a jako klíčový faktor pro další dynamiku vztahu a sblížování států. Důležité je také vnímání hodnot z hlediska Vystrčilovy cesty na Taiwan. V tomto ohledu se však v očích konzultovaných zdá být hlavním předmětem vlivu spíše faktor Taiwanu, jako alternativy Číny než samostatné hodnoty. Alexandr Vondra zmiňuje, že možnost pro sblížení mezi Taiwanem a ČR se otevřela po „přehřátí“ Česko-čínských vztahů a že ke zlepšení vztahů s Taiwanem dochází v situaci, kdy Čína přestává být vnímána jako příležitost, ale spíše jako hrozba. Romancov a Gregorová potom zmiňují neadekvátní akci čínské ambasády v rámci zastrašování Jaroslava Kubery, což v podstatě vyvolalo pozici, kdy následující kroky už byly v podstatě přirozeným následkem. O agresivitě čínské diplomacie a jejím vlivu se zmiňuje i Marc Cheng. Vondra doplňuje také zdůrazněním české vnitropolitické situace, která hrála roli v případě obou dynamických sblížení. V prvním případě šlo o vhodnou situaci pro sblížování díky hybnosti, kterou vygenerovaly události Samotové revoluce, ve druhém případě v důsledku zmíněného „přehřátí“ vztahů následkem křečovitě politiky Hradu a Číny.

Z konzultací tedy vyplynulo, že hodnotová podstata vztahu má tři předmětové součásti, kterými jsou Havlova lidskoprávní a demokraticko-disidentská rovina, protičínská a protikomunistická symbolika Taiwanu a společná historická a demokratická zkušenost obou aktérů. První dva předměty hodnotové otázky jsou jednoznačně tvůrčími faktory z hlediska dynamiky vztahu. Přímý vliv Havlovy politiky na úspěšné zahájení vztahu byl jasně potvrzen několika respondenty a stejně tomu bylo v případě protičínské symboliky Taiwanu v období druhého sblížení, kdy tento faktor výrazně ovlivnil změnu směru v České zahraniční politice směrem ke straně Čínské republiky. Taiwanská symbolika protičínské politiky se dá jednoznačně považovat za hodnotově založenou politiku, kdy je pozitivní vztah k ostrovnímu státu

postaven na jeho demokratických hodnotách a vlastně i na posledním předmětu hodnotové otázky, kterým je podobná historická zkušenost aktérů

Společné hodnoty Taiwanu jsou klíčovým prvkem z hlediska obou sblížení států. V prvním případě se jedná o tvůrčí vliv Havlovy politiky postavené na lidských právech

a demokracii, díky níž bylo Taiwanu umožněno s Českou republikou navazovat vztahy

a ve druhém případě na symbolu Taiwanu, jako protivníka nepovedené Čínské agresivní diplomacie. Ve vztahu hraje podpůrnou roli také faktor historické a transformační společné zkušenosti, který umožňuje zlepšování společných vztahů, ale není tvůrčí z hlediska celkové dynamiky.

3.3.3. Pozitivní vztah mezi Českou republikou a Taiwanem je způsoben klíčovým partnerstvím se Spojenými státy, které platí pro oba aktéry.

Předmět této hypotézy přinesl několik velmi jasných odmítnutí, ale i opačné názory, které tento faktor vyzdvihovaly. Vliv Spojených států na pozitivní vztah České republiky vůči Taiwanu odmítnuli Alexandr Vondra, Marc Cheng a Rudolf Fürst. Alexandr Vondra přitom přímo zmínil, že naopak příliš pozitivní vztah s Taiwanem spojený s konkrétními politickými kroky, jako například uznání Taiwanu, by mohlo způsobit problémy v našem Transatlantickém vztahu, neboť by to nutilo Spojené státy se za nás stavět v případě možné čínské odezvy. Michael Romancov sice tvrdil, že vztah je důležitý, ale také zdůraznil, že pokud by ČR následovala politiku Spojených států, může to znamenat i ochlazení ve vztazích s Taiwanem, pokud by se eventuálně velmoc znovu chtěla sblížit s Čínou.

Slezáková potom zmiňuje, že tento faktor má jistý vliv, ale není to klíčový faktor, s čímž souhlasí i Šebok, který zdůrazňuje strukturální nastavení vztahu, kdy ČR následuje politiku jedné Číny podobným způsobem, jako Spojené státy. Malý vliv Spojených států potom potvrzuje i Gregorová. Naopak jako velmi důležitý prvek považuje následování pozice Spojených států Bohumil Doboš a Jakub Janda. Druhý

jmenovaný považuje Taiwan za potenciální první bojiště v Asii a zmiňuje ČR, jako hráče ve hře o „nejlepšího“ spojence Spojených států a snahu velmoci o spojení Evropské a Asijské fronty podobnými případy partnerství. V případě druhého sblížení pak důležitou roli geopolitice přiznává i Lomová.

Z hlediska prvního sblížení vztahy České republiky se Spojenými státy hrály vedlejší roli a nelze potvrdit jejich tvůrčí vliv na počátek Česko-taiwanských vztahů. Naopak ve druhém případě lze nalézt mezi konzultovanými jistou shodu o důležitosti následování pozice nejvýznamnějšího spojence a garanta bezpečnosti obou aktérů. Tento fakt je sice zmíněn několika respondenty, ale zároveň také přímo odmítnut většinou zbývajících. Zároveň ani Doboš, ani Janda nezmiňují, že by pozice Spojených států měla přímý vliv na druhé sblížení. Ani jeden z nich explicitně neurčuje, že motivací České republiky v tomto ohledu bylo se přiblížit velmoci. Tento faktor zmiňuje jako tvořivý pouze Lomová, která přitom uvádí, že se jedná o její odhad, nikoliv potvrzenou informaci. Minimálně Dobošovo vyjádření není časově orientované, Janda zase může mít na mysli i situaci vytváření oficiální politiky Fialovou vládou, a nikoliv zahájení pozitivních vztahů. V literatuře také nelze najít přímý důkaz tvůrčí podstaty tohoto faktoru, naopak lze vyloučit možnost, že by se jednalo o následování pozice, protože Spojené státy v podobném časovém období druhého Česko-taiwanského sblížení žádný relevantní průlom s Čínskou republikou nečinily.

V tomto případě se jedná o potenciální oblast pro další výzkum. Zajímavou spojitostí v tomto ohledu může být i to, že v rámci konzultací byla dvakrát explicitně zmíněná relativní podobnost mezi příkladem Taiwanu a Izraele. Předmětem dalšího bádání tak může být kromě dalšího potvrzování vztahu Spojených států k vytváření zahraniční politiky České republiky i konkrétní příklad těchto dvou aktérů. Zajímavou výzkumnou otázkou může být například, zda se Česká republika snaží pomocí navazování nadprůměrně pozitivních vztahů se strategickými partnery Spojených států částečně nahradit své nedostatky ve zbrojení, což je dlouhodobě klíčovým požadavkem velmoci od zbytku států Severoatlantické aliance.

Pozice České republiky vůči Taiwanu je ovlivněna Spojenými státy ze

strukturálního hlediska, zároveň se jedná o podpůrný faktor. Vliv Spojených států tvůrčím způsobem na sblížení České republiky a Taiwanu nebyl potvrzen.

3.4. Alternativní důvody pro pozitivitu ve vztahu

1.1.1. Asertivní taiwanská diplomacie

Faktor, jehož předmětem byla aktivita a efektivita taiwanského způsobu diplomacie byl v rámci konzultací zmíněn několikrát. Nejkonkrétněji se v tomto ohledu vyjadřuje Rudolf Fürst, který zmiňuje systematickou soft-power Taiwanu, jako hlavní důvod sblížení států na začátku vztahu. Tuto pozici dále zdůvodňuje neschopností české politiky vystupovat jednotně, a naopak konzistencí postoje Taiwanu, který ČR identifikoval jako potenciálního partnera a podařilo se mu tímto způsobem infiltrovat tuzemský diskurz a posléze i vzájemné vztahy. Součástí této aktivní kampaně Taiwanu byla dle jeho názoru i schopnost aktéra se takzvaně prodat, jako demokratického hráče. Fürst zmiňuje také efektivitu Taiwanu v práci s novináři, kterým byly dle jeho zkušenosti nabídnuty neúměrně vysoké schůzky s taiwanskými představiteli. On sám se přitom podílel na koordinaci těchto snah. Tuto novinářskou praxi přitom potvrzuje i Magdalena Slezáková, která přímo popisuje konkrétní pozvání na večeři pro její rodinu s taiwanským představitelem. O celkovém využívání taiwanské Soft-power mluví i Doboš. Přímý vliv tohoto faktoru na dynamiku vztahu pak potvrzuje i Gregorová, která mluví o povedené taiwanské prezentaci na tuzemské scéně. Vliv taiwanské asertivní politiky na našem území je zajímavý i z toho důvodu, že jde v podstatě o vysvětlení vztahu ze strany tohoto aktéra na jeho počátku. Lomová v tomto ohledu mluví o taiwanské fascinaci Českem, na straně Tchajpeje v této době. Na ostrově údajně bylo několik Kaváren Praha, v knihkupectví se dala nakoupit množství knižních průvodců ČR apod. Výběr a zacílení taiwanské diplomacie na středoevropské země v literatuře potvrzuje i Tubilewicz (Tubilewicz 2006).

Je tedy nutno taiwanskému systematickému přístupu přiznat alespoň částečný vliv na utváření vztahů na začátku a tím pádem potvrdit, že se jedná o tvůrčí faktor

z hlediska vytváření dynamiky vztahu, konkrétně pak v případě prvního sblížení, neboť v rámci druhého už tento prvek zmiňován není.

1.1.2. Místní spolupráce na bázi samospráv

Spolupráce mezi lokálními politiky byla jako jeden z faktorů, které hrají důležitou roli pro druhé sblížení zmíněna Alexandrem Vondrou. Ten ji považuje za jeden z důvodů, které umožnily sblížení států, neboť původně se jednalo o spolupráci komunálních politiků například v Praze. O tomto principu mluví i Slezáková, která popisuje spolupráci mezi oběma státy na komunální scéně, kdy na se na Taiwan dostávají často lokální politici v rámci různých menších akcí a veletrhů a dostávají se tak do středu dění. Vztahy lokálních politiků mohou být v rámci mezinárodních vztahů často opomíjené, v tomto případě však hrají jistou roli. Tento faktor je zcela jistě tvořivý v rámci sblížení států. Zároveň tento vztah přináší oběma aktérům možnost dalšího sblížení, pomocí partnerských vztahů. Zároveň je však třeba říct, že komunální spolupráce není primárním zdrojem positivity. Tou jsou spíše hodnoty a přátelství, na kterých je vztah na komunální úrovni vytvářen. Tento faktor se tedy nedá považovat za zcela determinující, neboť je spíše kulminací více primárních důvodů než samostatně platnou jednotkou vlivu.

V průběhu konzultací byla navržena řada důvodů, které ovlivňují pozitivní vztah Taiwanu a ČR, většina z nich je však součástí již zmíněných tří základních faktorů – ekonomické spolupráce, hodnotové blízkosti a spojenectví se Spojenými státy na obou stranách.

3.5. Zamrzlý konflikt a jeho promítnutí

Na promítnutí zamrzlého konfliktu do vztahu byla v rámci konzultací dotazována jen část respondentů, velmi brzy totiž bylo ustanoveno, že tento pojem většina z respondentů se vztahem Číny a Taiwanu ani nespojuje. V rámci ustanovení

základního vztahu se pak všichni dotazovaní experti na zamrzlé konflikty, mezinárodní vztahy a bezpečnostní problematiku vyjádřili ve prospěch neexistence koncepce, která by z hlediska České republiky určovala strategické zájmy a doporučení pro konání u této problematiky. Konec konců ani pro relativně homogenní skupinu de facto států v zamrzlých konfliktech v postsovětském prostoru nejsou známé žádné souhrnné dokumenty. Z hlediska této práce je tedy nutno podotknout, že rozšířené pojetí zamrzlých konfliktů, ze kterého práce vychází, zatím pravděpodobně nepřineslo systematické konání ze strany státního aparátu, které by tento koncept bralo jako relevantní pracovní prvek.

Část dotazovaných se otázce zamrzlých konfliktů vyhnula, ačkoliv jinak vztah Taiwanu a Číny patří do jejich expertízy. Z tohoto důvodu je proto možné tvrdit, že zamrzlé konflikty a obzvláště pak jejich rozšířené pojetí nejsou v rámci akademické obce dostatečně rozšířeným a známým konceptem. Na druhou stranu vztah Taiwanu a Číny se jako zamrzlý konflikt označuje jen zřídka a jak už bylo řečeno dříve, do některých definic tohoto konceptu ani nezapadá.

I když konceptuální pojetí zamrzlého konfliktu není pro badatele ve vztahu Taiwanu a Číny relevantní, samotná pozice těchto států v protivnické roli zcela konkrétně ovlivňuje vztah Taiwanu s Českou republikou. V této práci je jednoznačně potvrzena role Taiwanu, jako symbolu protičínské politiky, rivalita mezi státy tak je přímým činitelem Česko-taiwanského sblížení v posledních několika letech. Česká republika zcela očividně prostřednictvím svého vztahu s Taiwanem balancuje agresivní politiku Číny a je v podstatě jisté, že sblížování a dynamika vztahu obou aktérů vytvářejí zároveň pnutí i ve vztahu obou asijských hráčů. Rekonceptualizace zamrzlých konfliktů pracuje s dynamikou, kterou tyto konflikty procházejí. Je tedy možné, že vztah České republiky vůči Taiwanu bude brzy muset být řešen jako vztah s de facto státem v zamrzlém konfliktu, nikoliv pouze jako s de facto státem s jasným nepřitelem, jako je tomu doposud.

4. Závěr

Tato práce prostřednictvím použití rozšířené koncepce zamrzlých konfliktů zasadila Taiwan mezi ostatní de facto státy, vysvětlila jeho odlišnost od ostatních aktérů z této kategorie a nabídla systematický pohled na vztahy aktéra s Českou republikou, jejich dynamiku a hlavní faktory, které vztah ovlivňují.

Pokud budeme vycházet z rozšířené koncepce zamrzlých konfliktů Smetany a Ludvíka a vezmeme v potaz fakt, že vztah Číny a Taiwanu je zamrzlým konfliktem, pak lze jednoznačně říct, že se jedná o výjimečný případ de facto státu v této situaci, ke kterému má Česká republika zcela odlišný vztah, než je obvyklé. U ostatních de facto států v zamrzlých konfliktech je vztah České republiky negativní, nebo prakticky žádný (irelevantní de facto státy). Do první skupiny patří postsovětské de facto státy. Z hlediska pozice ČR vůči negativně vnímaným de facto státům je nutno zmínit převážně tři zdůvodňující faktory, kterými jsou pozice Ruské federace, jako jejich partnera a zároveň bezpečnostní hrozbu pro ČR a dále důležitost principu územní celistvosti a následování spojenců v Evropské Unii. Mezi irelevantní státy, jako například Mindanao, Karen a Kachin State patří dle výzkumu této práce také Západní Sahara. V případě Taiwanu pak lze nalézt vztah, který je velmi dynamický a má jednoznačně pozitivní aspekty.

Taiwan se od ostatních de facto států v zamrzlých konfliktech odlišuje řadou důvodů, které souvisí s jeho specifickým postavením v mezinárodním systému, geografickým oddělením, dlouho trvající kontinuitou, nezávislostí na jiných entitách a ekonomickými předpoklady.

Česká republika má vůči Taiwanu pozitivní vztah díky úvodnímu nastavení partnerství, které proběhlo na počátku 90. let a které bylo přímo způsobeno lidskoprávní politikou Václava Havla, která otevřela Českou republiku vůči asertivní diplomacii Taiwanu a jeho soft-power. Nezávisle na ekonomické výměně a podpoře Taiwanu ze strany Spojených států se potom vztah vyvíjel dál. Na jeho největší ochladnutí mělo vliv sblížení České republiky s Čínou, a naopak Taiwanská symbolika protičínského vzdoru byla hlavním důvodem pro druhé sblížení po

ochladnutí vztahů ČR s pevninským aktérem a jeho nepovedené kampani proti českým politikům souznějícím s Taiwanem.

Vztah ČR a Taiwanu je postaven na dalších faktorech, jako jsou ekonomická spolupráce, spolupráce na lokální úrovni a také sdílení podobných zkušeností z historie a demokratických tranzic, ale klíčové pro dynamiku jsou pouze hodnotová rovina, asertivita taiwanské diplomacie a sjednocení Taiwanu se symbolem odporu Číny.

Samotný koncept zamrzlého konfliktu pro vnímání Taiwanu ze strany České republiky není prozatím podstatný, porovnání taiwanského případu s ostatními entitami však přispívá také na poli zkoumání problematiky de facto států. Dalším krokem ve výzkumu může být kupříkladu porovnání Taiwanu s dalšími de facto státy, které v zamrzlých konfliktech nefigurují, přičemž zajímavé srovnání může přinést konkrétně Somaliland, jako další aktér bez uznání, který ale s Českou republikou je schopen navazovat oficiální diplomatické vztahy. Další návrhy navazujících možností výzkumu byly navrženy v práci.

Tato práce navazuje na prameny literatury, které popisují rozšířenou koncepci zamrzlých konfliktů a zaměřuje se specificky na pojetí Taiwanu v tomto ohledu. Je přitom zjištěno, že tento koncept není pro vztah ČR s aktérem důležitý a doposud nebyl tento vztah touto optikou vnímán. Dalším příspěvkem práce je doplnění literatury o zahraniční politice České republiky, kde je zdůrazněna důležitost principu územní celistvosti a následování pozice EU, vedle geopolitické roviny vztahů v oblasti postsovětských de facto států a irelevantnost Západní Sahary z hlediska celkové zahraniční politiky. Nejdůležitějším výstupem z této práce je však systematický pohled na vztahy České republiky a Taiwanu, jako pozitivně vnímané entity. Práce zdůvodňuje tento vztah zejména hodnotovou blízkostí aktérů, schopností taiwanské soft-power a taiwanské pozici protičínského symbolu v tuzemském diskurzu.

Pro zkoumání vzájemného vztahu mezi Českou republikou a Taiwanem je klíčové zjištění, že ekonomická síla a přicházející investice nejsou důležité z hlediska

dynamiky vztahu a neměly doposud přímý vliv na sblížení obou aktérů. To samé přitom platí o již zmíněném geopolitickém směřování České republiky v této oblasti. Jinými slovy pozitivní vztah České republiky vůči Taiwanu není motivován ekonomickým ziskem, ani snaze se zavděčit Spojeným Státům, ale v první řadě hodnotovou blízkostí obou aktérů a jejich vzájemným vnímáním, jako politických partnerů. V celkovém vztahu se pak významně promítá aktuální vztah České republiky s Čínou.

5. Summary

Through the use of an expanded concept of frozen conflicts, this thesis places Taiwan among other de facto states, explains its distinctiveness from other actors in this category, and offers a systematic view of the actor's relations with the Czech Republic, their dynamics, and the main factors influencing the relationship.

If we utilize the extended concept of frozen conflicts by Smetana and Ludvík and consider the fact that the relationship between China and Taiwan is a frozen conflict, then we can clearly say that this is an exceptional case of a de facto state in such situation, as Czech Republic has a completely unusual relationship towards it. For other de facto states in frozen conflicts, Czech Republic's attitude is negative or practically non-existent (as in the case of irrelevant de facto states). The first group includes the post-Soviet de facto states. In terms of the position of the Czech Republic towards the negatively perceived de facto states, it is necessary to mention mainly three justifying factors. These are the position of the Russian Federation as a partner of all the unrecognized entities and at the same time a security threat to the Czech Republic, as well as the importance of the principle of territorial integrity for Czech foreign diplomacy and following of allies in the European Union. According to the research of this thesis Western Sahara belongs among the irrelevant states, such as Mindanao, Karen and Kachin State when it comes to the position of Czech Republic. In the case of Taiwan however, one can find a relationship that is very dynamic and has clearly positive aspects.

Taiwan differs from other de facto states in frozen conflicts for reasons related to its specific position in the international system, geographical separation, long-standing continuity, independence from other entities, and economic preconditions.

Czech Republic has a positive relationship with Taiwan due to the initial partnership setup that took place in the early 1990s, which was directly caused by Václav Havel's human rights policy that opened the Czech Republic towards Taiwan's assertive diplomacy and soft power. Independently on the economic exchange and support of Taiwan by the United States, the relationship then developed

further. Czech Republic's rapprochement with China had the most significant impact on the relationship's cooling. Later, unifying the symbol of Taiwan with anti-China policy as well as the unsuccessful campaign of Chinese embassy in Prague towards Czech pro-Taiwan politicians had the greatest impact on the second wave of rapprochement.

The relationship between the Czech Republic and Taiwan is built on other factors such as economic cooperation, cooperation at the local level as well as sharing similar experiences from history and democratic transitions. However, only the shared values, the assertiveness of Taiwanese diplomacy and the symbolism of Taiwan as a Chinese resistor are key to the dynamics of Czech-Taiwan relations.

While the concept of frozen conflict itself is not yet relevant to the Czech perception of Taiwan, the comparison of the Taiwanese case with other entities also contributes to the field of exploring the issue of de facto states. The next step in the research may be, for example, to compare Taiwan with other de facto states that are not in frozen conflicts. Somaliland in particular, as another actor without recognition but which is able to establish official diplomatic relations with the Czech Republic, may provide an interesting comparison. Further suggestions for follow-up research opportunities have been proposed in the thesis.

This thesis builds on literature sources that describe the widespread concept of frozen conflicts and focuses specifically on the concept of Taiwan in this regard. In doing so, it is found that this concept is not relevant to the relationship between the Czech Republic and Taiwan nor was it viewed through this lens to date. Another contribution of the thesis is the addition to the literature on the Czech Republic's foreign policy, where the importance of the principle of territorial integrity and following the EU's position is highlighted, alongside the geopolitical level of relations in the area of post-Soviet de facto states and the irrelevance of Western Sahara in terms of overall foreign policy. The most important outcome of this thesis, however, is a systematic view of the relations between the Czech Republic and Taiwan as a positively perceived entity. The thesis justifies this relationship mainly by the value proximity of the actors, Taiwan's soft-power capabilities, and Taiwan's position as an anti-Chinese symbol in domestic discourse.

Key to the examination of the relationship between the Czech Republic and Taiwan is the finding that economic power and inward investment are not important in terms of the dynamics of the relationship and have not had a direct impact on the convergence of the two actors to date. The same applies to the aforementioned geopolitical direction of the Czech Republic in this area. In other words, the Czech Republic's positive relationship with Taiwan is not motivated by economic gain or a desire to please the United States, but primarily by the shared values of the two actors and their mutual perception as political partners. The Czech Republic's relationship with China is then significantly reflected in the overall relationship.

Seznam zkratek:

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

OSN – Organizace spojených národů

USA – Spojené státy americké

NATO – Severoatlantická aliance

V4 – Visegrádská skupina

ODS – Občanská demokratická strana

TSMC – Taiwan Semiconductor Manufacturing Company

Použitá literatura

Knižní zdroje:

CRAWFORD, James. *The creation of states in international law*. 2nd ed. Oxford: Clarendon Press, 2007, 1 online resource (1960 p.). ISBN 0-19-826002-4 s. 198-221

FÜRST, Rudolf. Czechia's relations with China: On a long road toward a real strategic partnership?. In: *China's Relations with Central and Eastern Europe*. Routledge, 2017. p. 117-136.

TUBILEWICZ, Czeslaw. *Taiwan and post-communist Europe: Shopping for allies*. Routledge, 2007. s. 46-76

Elektronické zdroje:

BOGZEANU, Cristina, et al. Drafting EU Global Security Strategy Challenges Arisen by Frozen Conflicts in its Eastern Neighbourhood. *Vojenské rozhledy*, 2016, 25.MC: 92-103.

BROERS, Laurence; TOAL, Gerard. Cartographic exhibitionism? Visualizing the territory of Armenia and Karabakh. *Problems of Post-Communism*, 2013, 60.3: 16-35.

CASPERSEN, Nina. Separatism and Democracy in the Caucasus. *Survival*, 2008, 50.4: 113-136.

Convention for the conservation of southern bluefin tuna. In: Canberra: United Nations, 1994, ročník 1994, číslo 31155. Dostupné také z:

<https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=08000002800b05d5>

COUTAZ, Gregory. What's Behind the Prague-Taipei Sister City Ties?. *The Diplomat* [online]. 17. 12. 2019 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z:

<https://thediplomat.com/2019/12/whats-behind-the-prague-taipei-sister-city-ties/>

Česko postavilo školu v Somalilandu [online]. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2018 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/addisababa/cz/zpravy_a_udalosti/cesko_postavilo_skolu_v_somalilandu.html

Delegace ze Somalilandu navštívila Českou republiku [online]. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2020 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/addisababa/cz/zpravy_a_udalosti/delegace_ze_somalilandu_navstivila.html

DEMBINSKA, Magdalena; CAMPANA, Aurélie. Frozen conflicts and internal dynamics of de facto states: Perspectives and directions for research. *International Studies Review*, 2017, 19.2: 254-278.

FREGOSO, Carolina Chavez; ŽIVKOVIĆ, Nikola. Western Sahara: a frozen conflict. *Journal of Regional Security*, 2012, 7.2: 139-150.

GRANT, Thomas D. Frozen conflicts and international law. *Cornell Int'l LJ*, 2017, 50: 361.

HANDL, Vladimír; PICK, Otto. Česká zahraniční politika 1993–2005. *Od „návratu do Evropy k evropeizaci“*, 2005.

CHMELÁŘOVÁ, Alžběta. Česko-ruské vztahy: čas na změnu [online]. In: . Asociace pro mezinárodní otázky, listopad 2017, s. 1-16 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z:

<https://www.amo.cz/cs/rusko-a-ceske-volby-2017/cesko-ruske-vztahy-cas-na-zmenu/>

KLÍČNÍKOVÁ, Michaela; ČERNOHOUS, Tomáš. MEZINÁRODNÍ STATUS ZÁPADNÍ SAHARY: Analýza konfliktu a jeho mediace/INTERNATIONAL STATUS OF WESTERN SAHARA: Analysis of the conflict and mediation. *Univerzita Obrany. Ústav Strategických Studií. Obrana a Strategie*, 2015, 2015.2: 69.

KOBIERSKI, Łukasz. *Beijing Reacts to Czech Visit to Taiwan* [online]. Warsaw Institute, 30.10.2020 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://warsawinstitute.org/beijing-reacts-czech-visit-taiwan/>

KOVANDA, Lukáš. Tchaj-wan je 14krát významnějším investorem v českém průmyslu než Čína. Bereme to na zřetel?. *Lukaskovanda.cz* [online]. 31.3.2019 [cit. 2022-05-02].

Dostupné z: <http://www.lukaskovanda.cz/tchaj-wan-je-14krat-vyznamnejsim-investorem-v-ceskem-prumyslu-nez-cina-bereme-to-na-zretel/>

NODIA, Ghia. Europeanization and (not) resolving secessionist conflicts. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 2004, 1: 1-15.

O'LOUGHLIN, John; KOLOSSOV, Vladimir; TOAL, Gerard. Inside the post-Soviet de facto states: a comparison of attitudes in Abkhazia, Nagorny Karabakh, South Ossetia, and Transnistria. *Eurasian Geography and Economics*, 2014, 55.5: 423-456.

Paying the heavy price? Vystrčil's visit to Taiwan in mainland Chinese media. *Chinese Media Watch* [online]. Central European Institute of Asian Studies, 18.10.2020 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z:

<https://ceias.eu/paying-the-heavy-price-vystrcils-visit-to-taiwan-in-mainland-chinese-media/>

PERRY, Valery. At cross purposes? Democratization and peace implementation strategies in Bosnia and Herzegovina's frozen conflict. *Human Rights Review*, 2009, 10.1: 35-54.
Rankings – GDP [online]. Paris: PopulationData.net [cit. 2022-04-29]. Dostupné z: <https://en.populationdata.net/rankings/gdp/gdp-per-capita/>

REZKOVÁ, Alice. Czech–Chinese Relations: Friends or Foes?. *China and Central Europe: Success or Failure?*, 91-117q

SMETANA, Michal; LUDVÍK, Jan. Between war and peace: a dynamic reconceptualization of “frozen conflicts”. *Asia Europe Journal*, 2019, 17.1: 1-14.
ŠEBOK, Filip. Why Taiwan Matters for the Czech Republic. *The Diplomat* [online]. 27.6.2020 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2020/06/why-taiwan-matters-for-the-czech-republic/>

THIM, Michal. Evropská unie a Jižní Kavkaz. Policy Paper [online]. Praha: *Asociace pro mezinárodní otázky*, 2007, (1), 1-20 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-PP-2007-1.pdf>

TUDOROIU, Theodor. Unfreezing failed frozen conflicts: a post-Soviet case study. *Journal of Contemporary European Studies*, 2016, 24.3: 375-396.
TURCSANYI, Richard Q. The Peculiar Case of Czech Relations with China: A divided nation. *China's Engagement in Central and Eastern European Countries* [online]. Central European Institute of Asian Studies, 2021, 21.6.2021, 17-27 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://ceias.eu/chinas-engagement-in-central-and-eastern-european-countries/>

WILLIAMS, Lara. *Why Taiwan matters to China (and the rest of the world)* [online]. Londýn: Investment Monitor, 2022 [cit. 2022-04-29]. Dostupné z: <https://www.investmentmonitor.ai/special-focus/ukraine-crisis/taiwan-matters-china-semiconductors-russia>

Zeman: Česko uznává celistvost Číny. Včetně Tchaj-wanu a Tibetu — ČT24 — Česká televize. [online]. 2014 [cit. 02.05.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1011929-zeman-cesko-uznava-celistvost-ciny-vcetne-tchaj-wanu-a-tibetu>